

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 415

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Agata Wiszniowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-571-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Balcerowicz-Szkutnik, Włodzimierz Szkutnik: Problemy ubezpieczeń społecznych i emerytalnych w Federacji Rosyjskiej / Social and pension insurance problem in Russian Federation	11
Teresa H. Bednarczyk: Mikroubezpieczenia – innowacja produktowa czy powrót do korzeni? / Microinsurance – product innovation or return to the roots?.....	23
Barbara Cieślak: UBI zamiast czy obok SBM? / UBI together with or instead of BMS?.....	33
Roman Garbiec: Financial Effects of Social Security System Reforms in Selected Countries of the European Community / Efekty finansowe reform publicznych systemów ubezpieczeń społecznych w wybranych państwach Unii Europejskiej	42
Aleksandra Hęcka, Krzysztof Łyskawa: Ubezpieczenia zagrożeń środowiskowych w gospodarstwie rolnym / Insurance of environmental risk in agricultural entity.....	55
Marietta Janowicz-Lomott, Krzysztof Łyskawa: <i>Underwriting</i> i polityka lokacyjna zakładów ubezpieczeń w kształtowaniu taryf na rynku ubezpieczeń majątkowych / Underwriting and investment policy of insurances companies in creating rates on the market of property insurance.....	68
Maria Kiedrowska: Ryzyko badania sprawozdania finansowego zakładu ubezpieczeń / Insurance company financial statement audit risk	83
Bożena Kołosowska, Angelika Kuligowska: Praktyczne stosowanie triggerów na przykładzie ubezpieczenia gminy / Practical application triggers on the example of municipalities insurance	94
Rafał Komorowski, Katarzyna Kubiszewska: Islamic Takaful: Has it successfully substituted conventional insurance? / Islamic Takaful: czy skutecznie zastąpił ubezpieczenia komercyjne?.....	104
Lech Kujawski, Agnieszka Pobłocka: Oszacowanie rezerwy IBNR bayesowskim modelem <i>chain ladder</i> w ubezpieczeniach majątkowych / Bayesian methods for calculation the best estimate of IBNR technical provision in non-life insurance	115
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Motywy zakupu dobrowolnych ubezpieczeń przez rolników Pomorza Środkowego / The motives of purchase voluntary insurances by farmers of the Middle Pomerania	124

Robert Kurek: Nadzór nad globalnie działającymi zakładami ubezpieczeń – wymogi kapitałowe / Supervision over the globally functioning insurance institutions – capital requirements	134
Sergiusz Lenhardt: Perspektywy dla rynku ubezpieczeń samochodów zabytkowych w Polsce / Perspectives for the classic cars insurance market in Poland	143
Jerzy Łańcucki: Mechanizm nadzoru nad grupą ubezpieczeniową w nowych regulacjach unijnych / Mechanism of insurance group supervision in new EU regulations	152
Beata Nowotarska-Romaniak: The marketing meaning of customers as users of insurance services / Marketingowe znaczenie klientów jako użytkowników usług ubezpieczeniowych	163
Sylvia Pieńkowska-Kamieniecka: Partycypacja osób młodych w dodatkowym systemie emerytalnym / The participation of young people in the additional pension scheme	171
Piotr Pisarewicz: Wynagrodzenia z tytułu sprzedaży ubezpieczeń jako wyznacznik strategii rozwoju banków opartych na modelu współpracy z zakładami ubezpieczeń / Insurance commissions as a determinant of banks' strategies based on co-operation with an insurance companies.....	182
Agnieszka Przybylska-Mazur: Wybrana metoda oszacowania ryzyka rachunków zdrowia / Selected method of estimating the risk of health accounts.....	194
Paweł Rozumek: Instrumenty zarządzania ryzykiem katastroficznym i niekatastroficznym w rolnictwie – analiza porównawcza ubezpieczeń tradycyjnych i indeksowych / Catastrophic and non-catastrophic risk management tools in agriculture – comparative analysis of traditional and index insurances	203
Ewa Spigarska: Bilans zakładów ubezpieczeń na potrzeby wymogów wypłacalności i do celów statutowych – podobieństwa i różnice / Balance sheet of insurance companies for solvency requirements and for statutory purposes – similarities and differences.....	214
Grzegorz Strupczewski: Identyfikacja kluczowych determinant zakupu dotowanego ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich / Identification of the key determinants of subsidized crop and livestock insurance purchase.....	225
Waldemar Truszkiewicz: Medyczna ocena następstw szkody osobowej w roszczeniach odszkodowawczych – wielowymiarowy, nowoczesny System HBT (Human Body Trauma) Index w miejsce jednowymiarowej tabeli ZUS / Replacement of one-dimensional ZUS (Social Insurance Institute) table with a multidimensional, advanced HBT (Human Body Trauma) system in Medical valuation of consequences of injuries on the person in compensation claims	241

Tatiana Verezubova: Rodzaje ubezpieczeń w strategii finansowej zakładów ubezpieczeniowych rekomendowane na podstawie analizy ryzyka i rentowności – metodologia wyboru / The method of selection of preferential insurance forms based on risk analysis and profitability in financial strategy of insurance companies.....	250
Alicja Wolny-Dominiak, Stanisław Wanat: Taryfikacja <i>a priori</i> z wykorzystaniem kopuli / On the use of copula in ratemaking	258

Wstęp

Ubezpieczenie jako urządzenie gospodarcze funkcjonuje od bardzo dawna. We współczesnych czasach w wielu krajach w ramach rynków finansowych działają rozwinięte w różnym stopniu rynki ubezpieczeniowe. Ryzyko, które towarzyszy człowiekowi od zarania dziejów i które dało początek zorganizowania instytucji ubezpieczenia, występuje ciągle i jednocześnie na skutek rozwoju cywilizacyjnego, rozwoju technologicznego oraz zmieniających się procesów demograficznych. Pojawiają się nowe kategorie ryzyka, które mogą być przedmiotem ubezpieczenia. Wobec zmieniającego się otoczenia rynek ubezpieczeniowy dostosowuje się i proponuje nowe produkty ubezpieczeniowe. Jednocześnie zakłady ubezpieczeń z obowiązku muszą dbać o bezpieczeństwo finansowe swoich klientów, aby nie podważyć podstawowej zasady realności ochrony ubezpieczeniowej. Wszystkie te zjawiska można zaliczyć do obszarów badawczych środowiska akademickiego zajmującego się problematyką ubezpieczeniową. Ponadto nowe tendencje, które pojawiają się w systemach emerytalnych, wywołane starzeniem się społeczeństw i niewydolnością repartycyjnego systemu emerytalnego, a równocześnie pojawiającymi się kryzysami na rynkach finansowych, generują cały szereg problemów badawczych, które są również w zasięgu zainteresowań wielu środowisk akademickich. Funkcjonujący w Polsce od kilkunastu lat nowy system emerytalny budzi różne kontrowersyjne dyskusje i skłania do wstępnej oceny, a zagadnienia te wiążą się z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych, w tym również z finansowaniem ochrony zdrowia.

Jak widać, tematyka badawcza obejmująca bardzo szeroko rozumiane ubezpieczenia od strony teoretycznej, jak również praktyki ubezpieczeniowej, jest niezwykle obszerna. Wszystkie te problemy są zawarte w przygotowanej pracy.

Zbiór zawiera artykuły, zaprezentowane na IX Międzynarodowej Konferencji „Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku”, która odbyła się w maju 2015 r. w Rydzynie. Konferencja jest organizowana z inicjatywy i w wyniku współpracy Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Biorą w niej udział osoby reprezentujące wszystkie czołowe krajowe środowiska akademickie zajmujące się problematyką ubezpieczeniową oraz przedstawiciele praktyki ubezpieczeniowej. Od kilku lat przyjeżdżają również uczestnicy z zagranicy, z takich państw, jak: Rosja, Ukraina, Białoruś, Słowacja, Czechy i Niemcy. Tematyka badawcza prezentowana na obradach koncentruje się wokół następujących zagadnień:

- Funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego w Polsce i w świecie
- Zarządzanie ryzykiem w ubezpieczeniach
- Gospodarka finansowa ubezpieczycieli

- Zastosowanie metod ilościowych w ubezpieczeniach
  - Problematyka prawna w ubezpieczeniach
- Artykuły opublikowane w tym opracowaniu dotyczą powyższych zagadnień.

Pragniemy wszystkim Autorom serdecznie podziękować za przygotowanie interesujących artykułów poruszających wiele ważnych, aktualnych problemów i mamy nadzieję, że publikacja ta wzbogaci literaturę ubezpieczeniową i będzie inspiracją do dalszych badań.

W imieniu Autorów i własnym wyrażamy głęboką wdzięczność recenzentom: Pani Profesor Marii Balcerowicz-Szkutnik, Pani Profesor Teresie Bednarczyk, Panu Profesorowi Jackowi Lisowskiemu, Panu Profesorowi Markowi Monkiewiczowi, Panu Profesorowi Kazimierzowi Ortyńskiemu, Pani Profesor Wandzie Sułkowskiej, Panu Profesorowi Włodzimierzowi Szkutnikowi, Panu Profesorowi Tadeuszowi Szumliczowi oraz Panu Profesorowi Adamowi Śliwińskiemu – za cenne uwagi, które pozwoliły nadać publikacji lepszy kształt.

Redaktorzy naukowii
Wanda Ronka-Chmielowiec
Patrycja Kowalczyk-Rólczyńska

Robert Kurek

WEZiT w Jeleniej Górze
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: rrkurek@poczta.onet.pl

**NADZÓR NAD GLOBALNIE
DZIAŁAJĄCYMI ZAKŁADAMI
UBEZPIECZEŃ – WYMOGI KAPITAŁOWE**

**SUPERVISION OVER THE GLOBALLY
FUNCTIONING INSURANCE INSTITUTIONS –
CAPITAL REQUIREMENTS**

DOI: 10.15611/pn.2016.415.12

Streszczenie: W opracowaniu znalazła się charakterystyka i analiza wdrażanych w Unii Europejskiej (SCR + narzut kapitałowy) oraz proponowanych w skali międzynarodowej (ICS) i globalnej (BCR + HLA) wymogów kapitałowych przewidzianych dla firm ubezpieczeniowych na różnym stopniu ich zorganizowania i przestrzennej aktywności. Analiza i ocena odbyły się w oparciu o studia literaturowe, obowiązujące i proponowane akty prawne oraz dokumenty źródłowe w postaci raportów i opracowań instytucji międzynarodowych. Z analizy wynika, że podwyższone wymogi kapitałowe mogą pozwolić na zwiększenie zdolności do absorpcji strat i zmniejszenie prawdopodobieństwa upadku firm ubezpieczeniowych, co pozwoli na ochronę interesów klientów, jak i stworzenie stabilnego, rzetelnego i efektywnego sektora ubezpieczeniowego w skali całego świata. Wdrażanie wymogów może jednak powodować pewne utrudnienia w działalności globalnych zakładów ubezpieczeń, jak i ograniczania niektórych ich obszarów aktywności.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia, nadzór, wypłacalność, wymogi kapitałowe.

Summary: The study presents the characteristics and analysis of capital requirements (SCR + capital charge) as well as the internationally (ICS) and globally (BCR + HLA) suggested ones, implemented in the European Union and provided for insurance institutions at various levels of their organization and spatial operations. Both the analysis and assessment were performed based on subject literature studies, legislation in force and in preparation and also source documents in the form of reports and studies conducted by international institutions. The analysis confirmed that the increased capital requirements allowed for higher capacity of loss absorption and the lower probability of insurance institutions failure worldwide. The implementation of requirements may, however, result in some difficulties in the functioning of global insurance institutions as well as limit some areas of their operations.

Keywords: insurance, supervision, solvability, capital requirements.

1. Wstęp

W skali światowej nie występują żadne instytucje lub struktury nadzorcze, które sprawowałyby nadzór nad firmami ubezpieczeniowymi działającymi globalnie. Sama organizacja nadzoru nad takimi firmami jest także od siebie niezależna i z sobą nieskorelowana: odmiennie wyglądają kwestie uregulowania zasad działania organów nadzoru, niekompatybilne są reżimy nadzorcze, a różnice pojawiają się nawet w prostej ocenie, czy zakład ubezpieczeń posiada kapitały gwarancyjne w wysokości umożliwiającej bezpieczne prowadzenie działalności. Na różnych szczeblach podejmowane są jednak inicjatywy, które sprawowanie nadzoru nad wielkimi, globalnymi korporacjami ujednolicają, harmonizują bądź w ogóle umożliwiają.

Celem tego opracowania jest analiza i ocena wymogów kapitałowych dla firm ubezpieczeniowych w świetle wyzwań związanych z różnym stopniem ich zorganizowania i przestrzennej aktywności. Opracowanie wymagało studiów literaturowych, przeanalizowania aktów prawnych oraz badania dokumentów źródłowych w postaci raportów i opracowań instytucji międzynarodowych.

2. Wymogi kapitałowe – ogólna charakterystyka

Ustanowienie wymogów kapitałowych (*capital requirement*), wraz z pozycjami stanowiącymi ich pokrycie (*eligible capital*), ma na celu wyznaczenie takiej wielkości tych kapitałów, która pozwoli uznać zakład ubezpieczeń (grupę) za wypłacalny, ewentualnie potraktować jego działalność za bezpieczną, stosownie do skali prowadzonej działalności i ekspozycji na ryzyko [Kurek 2011].

Regulacje lokalne w zakresie wymogów kapitałowych każdego kraju zawsze różniły się między sobą i określane były w odmienny sposób. Z czasem zaczęto je ujednolicać na poziomie Unii Europejskiej (Solvency I – lata 70.), a gdy w 1994 r. powstało IAIS (International Association of Insurance Supervisors), zaczęły być standaryzowane podstawowe ramy nadzoru i metodologia oceny firm ubezpieczeniowych, jednak szczegółowe rozwiązania w zakresie wymogów kapitałowych w poszczególnych krajach wciąż pozostawały odmienne. Pomimo różnic były one wystarczające, gdy aktywność firmy ubezpieczeniowej ograniczała się do kraju pochodzenia. Gdy aktywność ta zaczęła mieć ponadnarodowy i ponadsektorowy charakter – okazały się nieadekwatne do skali i charakteru prowadzonej działalności, dlatego też zarówno na szczeblu regionalnym (Unia Europejska), jak i w skali globalnej podjęte zostały inicjatywy i działania, które pozwoliły ową aktywność ująć w kwantyfikowalne ramy, umożliwiające organom nadzoru ocenę prowadzonej działalności.

3. Wymogi kapitałowe w Solvency I i Solvency II

Do końca 2015 r. na forum UE wciąż obowiązującym reżimem wypłacalności jest Solvency I, według którego w zakresie wymogu kapitałowego firmy ubezpieczenio-

we mają obowiązek posiadania środków własnych w wysokości równej marginesowi wypłacalności. Nowe zasady – Solvency II zmieniają regułę oceny wypłacalności, w której wymóg kapitałowy (*SCR – solvency capital requirement*) wyliczany jest *ex ante*, w oparciu o ryzyko towarzyszące działalności i spodziewane przyszłe wyniki finansowe wraz z mechanizmem przełożenia tych wymogów na poziom grupy [Dyrektywa z 25 listopada 2009]. Ustalenie wysokości SCR może być dokonane za pomocą formuły standardowej lub wewnętrznego modelu opracowanego przez zakład ubezpieczeń. Jednak w szczególnych sytuacjach organom nadzoru nadane zostało prawo do ustalenia tzw. narzutu kapitałowego (*capital add-on*) do ustalonego SCR, co może mieć miejsce, gdy [Dyrektywa z 25 listopada 2009, art. 37]:

- niewłaściwy jest system zarządzania, co uniemożliwia monitorowanie rodzajów ryzyka, lub standardowa formuła kapitałowego wymogu wypłacalności nie odzwierciedla profilu ryzyka albo profil ryzyka odbiega od założeń modelu wewnętrznego;
- na poziomie grupy wystąpią specyficzne ryzyka, które nie zostałyby odpowiednio ujęte w formule standardowej ani w zastosowanym modelu własnym (ponieważ są trudno wymierne) i w opinii nadzorcy grupowego skonsolidowany kapitałowy wymóg wypłacalności grupy nie odzwierciedla właściwie profilu ryzyka grupy.

W przypadku grup ubezpieczeniowych na forum UE przewiduje się także specyficzne dodatkowe poziomy kontroli, które wynikają z pozycji całej grupy (w związku z ryzykiem dotyczącym całej grupy)¹, jak i zapewnienie odpowiedniego nadzoru nad ubezpieczeniowymi grupami kapitałowymi, gdy stanowią one część struktury finansowych spółek holdingowych o działalności mieszanej [Dyrektywa z 16 listopada 2011].

4. Wymogi kapitałowe przewidziane w ComFrame

O ile UE uregulowała kwestie ujednoczenia sposobów nadzorowania i wymogów kapitałowych dla firm ubezpieczeniowych aktywnych na jej obszarze, o tyle w przypadku grup ubezpieczeniowych, w których spółki-córki są aktywne poza UE, możliwe jest honorowanie reguł wypłacalności krajów trzecich pod warunkiem, że system nadzoru kraju trzeciego został uznany za równoważny z unijnym (*third country equivalence*). Jednak „globalna” działalność wcale nie oznacza, że będzie ona prowadzona na terytorium UE lub kraje trzecie wcale nie muszą zbliżyć swoich regulacji do unijnych. Z tego też powodu IAIS podjęło inicjatywę ComFrame (*Common Framework for the Supervision of Internationally Active Insurance Groups*). Jest to wdrażana już w życie (stan na 31.03.2015) i rozwijana propozycja modelu nadzorowania, w którym w skali całego świata nastąpi harmonizacja ogólnych regulacji nadzorczych i standardów kapitałowych dla międzynarodowo aktywnych grup

---

¹ Cały tytuł III Dyrektywy Solvency II (art. 212–266) poświęcony jest nadzorowi nad zakładami ubezpieczeń i zakładami reasekuracji w grupach.

ubezpieczeniowych (IAIGs). W inicjatywie ComFrame kwestie związane z wymogami ilościowymi określone zostały w Module 2, gdzie na bazie *Insurance Core Principles* przewidziana została ocena adekwatności kapitałowej w postaci *Insurance Capital Standard – ICS* [IAIS 2011]. Dokument konsultacyjny został opublikowany z końcem 2014 r. i ma na celu ustanowienie zasad dla określania standardowej metody liczenia ICS, metod wyceny oraz zdefiniowania i uznawania kapitałów własnych (środków własnych), stanowiących jego pokrycie. Zgodnie z założeniami ICS stanowi wymóg kapitałowy dla całej grupy, a nie jest składową poszczególnych jej elementów, ocenianych w zróżnicowany sposób. Nadwyżki finansowe spółek-córek bez ograniczeń będą mogły być kalkulowane przy obliczaniu wymogu wypłacalności, a efekty dywersyfikacji ryzyka pomiędzy różnymi rodzajami ryzyka, grupami ubezpieczeń i regionami będą brane pod uwagę kompleksowo [Kurek 2012]. Takie ujęcie eliminuje niedoskonałości narodowych regulacji, które komplikują rzetelną ocenę sytuacji finansowej IAIGs.

5. Wymogi kapitałowe przewidziane przez FSB

Biorąc pod uwagę rodzaje i skalę generowanych ryzyk, firmy ubezpieczeniowe mogą mieć charakter instytucji ważnych systemowo [Geneva Association 2011]. Ustanowienie zasad specjalnego nadzoru w odniesieniu do ponadnarodowych firm ubezpieczeniowych, istotnych w kontekście monitorowania ryzyka systemowego – G-SIIs (*Global Systemically Important Insurers*), przewidziane zostało przez Radę Stabilności Finansowej (*Financial Stability Board*, FSB). Zaproponowała ona (we współpracy z IAIS) całkowicie nowe standardy ostrożnościowe dla globalnych firm ubezpieczeniowych ważnych systemowo (G-SIIs), które mają pozwolić na to, by – w razie konieczności – likwidować je „bezpiecznie” [FSB 2013], ich ewentualna upadłość bowiem oddziałuje na stabilność sektora finansowego i system gospodarczy na całym świecie. Podstawowym kryterium wyodrębnienia grupy ubezpieczeniowej o statusie G-SIIs jest wielkość aktywów oraz globalny zasięg, ale z punktu widzenia wymogów kapitałowych istotne znaczenie ma skala prowadzonej nietrydycyjnej i pozaubezpieczeniowej działalności [Bednarczyk 2013]. Kwestie wymogów kapitałowych znalazły się w ogólnych ramach sposobów nadzorowania G-SIIs z lipca 2013 r. – *Framework of Policy Measures* [IAIS 2013] i określone zostały na dwóch płaszczyznach:

- *Backstop Capital Requirements (BCR)* – podstawowy wymóg kapitałowy przewidziany dla wszystkich segmentów aktywności, które zidentyfikowane zostały w kontekście kreowania ryzyka systemowego, tzn. aktywa – A, działalność ubezpieczeniowa tradycyjna (na życie – TL oraz nie na życie – TNL), nietrydycyjna – NT wraz z odpowiednimi wagami (łącznie 15 współczynników) oraz działalność nieubezpieczeniowa – NI (liczona w całości – bez współczynników) wraz z uwzględnieniem wszystkich spółek grupy (bankowych, ubezpieczeniowych, innych) [IAIS 2012]. Miernikiem oceny jest współczynnik BCR liczony

poprzez podzielenie *Total Qualifying Capital Resources* (odpowiednik środków własnych) uwzględniający zarówno kapitał podstawowy, jak i dodatkowy przez *Required Capital* (wymóg kapitałowy). Obliczeń dokonuje się z uwzględnieniem rynkowej wyceny aktywów i bieżącej wyceny zobowiązań dla całej grupy [IAIS 2014];

- *Higher Loss Absorption (HLA)* – dodatkowy (podwyższony) wymóg kapitałowy mający zastosowanie dla nietradycyjnej działalności ubezpieczeniowej (NT) i działalności nieubezpieczeniowej (NI). Ustanowienie HLA ma z założenia zredukować prawdopodobieństwo upadłości właśnie w związku z aktywnością globalnego zakładu ubezpieczeń na polu NTNI.

6. Wymogi kapitałowe dla globalnie aktywnych zakładów ubezpieczeń – porównanie

Finansowa ocena aktywności ponadnarodowych i globalnych firm ubezpieczeniowych nie byłaby możliwa bez opracowania stosownych ram i nadania odpowiednich narzędzi instytucjom nadzorującym. Ewolucja w tym zakresie spowodowała, że firma ubezpieczeniowa o charakterze globalnym musi dostosować się do wymogów określonych na wielu poziomach. Idąc „od dołu”, regulacje dotyczące wymogów kapitałowych określone są na poziomie:

- narodowym – krajowe standardy wypłacalności (zgodne z lokalnym prawodawstwem);
- regionalnym, np. w UE Solvency I i Solvency II, gdzie narodowe standardy są zbieżne z regionalnymi, jednak w przypadku grup aktywnych na forum UE mogą przewidywać dodatkowe wymogi kapitałowe (naruszenie kapitałowy na poziomie grupy – *capital add-on*);
- na poziomie globalnym w odniesieniu do IAIGs – inicjatywa regulacyjna ComFrame i wymogi dotyczące ICS;
- na poziomie globalnym w odniesieniu do G-SIIs – inicjatywa regulacyjna FSB (wraz z IAIS) przewidująca wymogi kapitałowe określone jako BCR i HLA.

Poziomy obowiązywania wymogów kapitałowych w zależności od stopnia zorganizowania zakładu ubezpieczeń i skali jego działalności przedstawia tabela 1.

Wymogi dotyczące SCR (Solvency II) staną się obowiązujące od 1 stycznia 2016 r. [Dyrektywa z 11 grudnia 2013]. Standard kapitałowy ICS ma być dopracowany do 2016 r., a wejść w życie z początkiem 2019 r., po dwóch latach testów i udoskonalania przy współpracy narodowych organów nadzoru, jak i aktywnych międzynarodowo grup ubezpieczeniowych [Clark 2013]. Podobnie z wymogami dla G-SIIs – metodologia obliczania BCR już jest znana. Ta dotycząca HLA ma być opublikowana do końca 2015 r. i będzie miała zastosowanie z początkiem 2019 r. do tych G-SIIs, które status ten otrzymają w listopadzie 2017 r., a od stycznia 2019 r. wszystkie G-SIIs będą zobowiązane utrzymywać kapitał nie mniejszy niż BCR plus HLA.

Tabela 1. Wymogi kapitałowe dla firm (grup) ubezpieczeniowych w zależności od rodzaju podmiotu i skali prowadzonej działalności

Wymogi kapitałowe / Jednostka	Przepisy narodowe na bazie Insurance Core Principles (ICP)	Regulacje regionalne w oparciu o ICP	ComFrame (IAIS) w oparciu o ICP	Inicjatywa regulacyjna FSB z wykorzystaniem ICP
Zakłady ubezpieczeń solo	Solvency Capital Requirement (SCR) – kraje UE. Inne, np.: SST (<i>Swiss Solvency Test</i>), RBC (<i>Risk Based Capital</i>) USA, Japonia, Kanada itd.			
Grupy ubezpieczeniowe (narodowe i ponadnarodowe)	Jak wyżej + regulacje narodowe dotyczące wymogów kapitałowych na poziomie grupy	Solvency Capital Requirement (UE) na poziomie grupy aktywnej na forum UE (+ ewentualnie narzut kapitałowy)		
Międzynarodowo Aktywne Grupy Ubezpieczeniowe (IAIGs)	Jak wyżej	Jak wyżej	Insurance Capital Standard (ICS)	
Globalnie Ważne Systemowo Zakłady ubezpieczeń (G-SIIs)	Jak wyżej	Jak wyżej	Jak wyżej	Basic Capital Requirements (BCR) oraz Higher Loss Absorbency (HLA)

Źródło: opracowanie własne.

7. Zakończenie

Funkcjonujący w różnych krajach świata nadzór oparty na modelach krajowych nie nadszedł za rzeczywistością, w której światowe rynki finansowe coraz bardziej się łączyły i integrowały, a liczne firmy ubezpieczeniowe i finansowe intensyfikowały działalność na szczeblu globalnym – stąd zrozumiałe, że kwestie nadzoru nad nimi musiały w końcu zostać podjęte. Zasadniczy wkład w przygotowywaniu standardów nadzoru i ustalaniu wymogów kapitałowych ma IAIS. Wszelkie standardy nadzoru zarówno na poziomach lokalnych, regionalnych, jak i globalnych bazują na Insurance Core Principles, a samo IAIS wspiera UE przy rozwoju regulacji dotyczących Solvency II, przygotowuje ComFrame lub uczestniczy w pracach dotyczących nadzoru

nad G-SIIs, co na swój sposób stanowi gwarancję jakości i pewności jednolitych standardów obowiązujących na całym świecie.

Nowym elementem wymogów kapitałowych stał się podział na obszary aktywności (w przypadku G-SIIs), który wytyczył podstawy liczenia wymogów kapitałowych. W szczególności sposób potraktowana została działalność nieubezpieczeniowa, która przy obliczaniu BCR obciążona jest wymogiem 1:1 (nie ma zastosowania żaden współczynnik korygujący), a dotychczas nieobejmowane specjalnymi regulacjami obszary – działalność nietradycyjna i nieubezpieczeniowa – stają się bazą obliczania podwyższonego wymogu wypłacalności HLA. W efekcie prowadzi to do wyraźnego wyodrębnienia działalności tradycyjnej od pozostałej, a w grupie „pozostałej” demotywuje do prowadzenia działalności nieubezpieczeniowej (co dotyczy nie tylko G-SIIs). Pozwoli to na ograniczenie tzw. arbitrażu nadzorczego, w którym ze względu na mniej rygorystyczne przepisy firmy ubezpieczeniowe oferowały usługi w pozaubezpieczeniowej działalności, podczas gdy oferując je pod rządami prawa np. bankowego, podlegałyby ostrzejszym wymogom nadzorczym. I wprawdzie firmy ubezpieczeniowe przestaną mieć możliwość oferowania atrakcyjniejszych w stosunku do banków lub funduszy inwestycyjnych usług (ze względu na niższe wymogi), jednak umożliwi to wyrównanie konkurencji na rynku finansowym w ogóle, wymogi kapitałowe staną się porównywalne i tym samym nastąpi konwergencja przepisów pomiędzy sektorem ubezpieczeniowym i innymi segmentami sektora finansowego.

SCR przewiduje specjalne narzędzie dane organom nadzoru – narzut kapitałowy dla grupy. ICS stanowi wymóg kapitałowy dla całej grupy („siła grupy”), obliczany niezależnie od wymogów kapitałowych liczonych lokalnie lub regionalnie. BCR i HLA staną się podstawą dla grupowego nadzoru na poziomie grup ważnych systemowo. W każdym jednak przypadku weryfikacją nowych wymogów będą zajmowały się narodowe organy nadzoru (ewentualnie nadzorca grupowy), a nie IAIS czy FSB. Można przy tym założyć, że rozwój wymogów kapitałowych na „wyższych poziomach” (ICS, BCR, HLA) będzie miał bezpośredni wpływ na sposób nadzorowania na poziomach narodowych i dzięki zbliżeniu oraz ujednoczeniu przepisów, wymogów informacyjnych i reżimów wypłacalności obowiązujących w wielu krajach w długofalowym oddziaływaniu ułatwi organizacyjną stronę funkcjonowania grup ubezpieczeniowych, a także ograniczy poziom skomplikowania i koszty związane z prowadzeniem działalności.

Powyższe regulacje i inicjatywy mają na celu zwiększyć bezpieczeństwo obrotu, jednak w pewnych kwestiach mogą stanowić utrudnienie dla samych nadzorowanych podmiotów. Wdrażanie wymogów odbędzie się równolegle w jednym czasie – w 2019 r., co dotyczy ICS, BCR i HLA. Aktywnym międzynarodowo grupom, jak i podmiotom ważnym systemowo przyjdzie się „mierzyć” z wymogami na wielu szczeblach, które pomimo wspólnej bazy (ICP) nie zawsze dają się pogodzić z rozwojem krajowych i regionalnych standardów (Solvency II). Weryfikacja wymogów kapitałowych i poziom ich spełnienia na wszystkich szczeblach nie wiąże się wprawdzie z podleganiem za każdym razem odrębnej instytucji nadzorczej, jednak wymaga podporządkowania

się tym wymogom, wymusza dostosowanie się do różnych układów sprawozdawczych i w krótkim okresie stawia wyzwanie utrzymania kosztów na akceptowalnym poziomie. Nowe i poprawiane przepisy tworzące ramy funkcjonowania firm ubezpieczeniowych wprawdzie nie doprowadzą do ich paraliżu, ale ograniczenie ich niektórych obszarów aktywności jest jak najbardziej prawdopodobne i w zależności od terytorialnej skali działalności przeorientowanie dotychczasowych strategii działania zostanie wymuszone właśnie ze względu na wymogi kapitałowe.

W relacji Unia Europejska – reszta świata podjęte inicjatywy w skali globalnej wydają się wręcz pożądane przez unijne firmy ubezpieczeniowe. Wprowadzane regulacje Solvency II znacząco podwyższają ich wymogi kapitałowe, a jako że podwyższone wymogi nie dotyczą firm z innych regionów świata, mogą one tracić na atrakcyjności i stawać w słabszej pozycji konkurencyjnej na arenie międzynarodowej. Nie można wykluczyć, że w efekcie ich biznes przejęłyby firmy ubezpieczeniowe z innych regionów świata. Szczególnie w przypadku IAIGs proponowane standardy kapitałowe niwelują różnice w wymogach i wyrównują szanse, umożliwiając równe warunki konkurencji. Dzięki temu możliwa będzie również eliminacja zjawiska arbitrażu regulacyjnego, w którym firmy unijne dla prowadzenia swojej działalności nie będą musiały wybierać jurysdykcji o niższym stopniu restrykcyjności poza Unią Europejską.

Dyrektywa Solvency II w stosunkowo małym stopniu uwzględnia interesy dotyczące stabilności systemu finansowego państw goszczących (np. Polska) i przyznaje silną pozycję nadzorcom grup (uprawnienia krajowego nadzoru finansowego wobec spółek-córek z krajów siedziby grupy są ograniczone, a koszty ewentualnego bankructwa dotyczą kraju goszczącego). To jeden z istotnych powodów, dla którego także Polska i inne mniejsze kraje powinny być zainteresowane rozwojem transgranicznych standardów i wymogów kapitałowych z nadzieją, że właściwe proporcje zostaną przywrócone.

Rozwój światowych standardów kapitałowych dla zakładów ubezpieczeń jest dopiero w początkowej fazie i jego ostatecznego, długofalowego kształtu nie można na razie przewidzieć. Celem podjętych działań jest jednak stworzenie stabilnego, rzetelnego i efektywnego sektora ubezpieczeń, chroniącego zarówno interesy ubezpieczonych, jak i samych zakładów ubezpieczeń, a podwyższone adekwatnie do ryzyka wymogi kapitałowe zwiększają zdolność do absorpcji strat i zmniejszą prawdopodobieństwo ich upadku.

Literatura

- Bednarczyk T.H., 2013, *Identyfikacja ubezpieczycieli ważnych systemowo*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio H Oeconomia, vol. XLVII, 3, Lublin, s. 37-38.
- Clark S., 2013, *IAIS to develop global insurance capital standards by 2016*, FinestExtra 22.10.2013 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/89/UE z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zmiany dyrektyw 98/78/WE, 2002/87/WE, 2006/48/WE i 2009/138/WE w odniesieniu do dodatkowego nadzoru nad podmiotami finansowymi konglomeratu finansowego.

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/58/UE z dnia 11 grudnia 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2009/138/WE (Solvency II) w odniesieniu do terminu jej transpozycji, daty rozpoczęcia jej stosowania oraz daty uchylecia niektórych dyrektyw.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (2009/138/WE) – Solvency II.
- FSB, 2013, *Global systemically important insurers (G-SIIs) and the policy measures that will apply to them*, Basel.
- Geneva Association, 2011, *Considerations for Identifying Systemically Important Financial Institutions in Insurance*, April.
- IAIS, 2011, *Common Framework for the Supervision of Internationally Active Insurance Groups Concept Paper – Invitation for Comments*, 1 July 2011, www.iaisweb.org (4.03.2015).
- IAIS, 2012, *Global Systemically Important Insurers: Proposed Assessment Methodology*, Basel, May 2012.
- IAIS, 2013, *Global Systemically Important Insurers: Policy Measures*, Basel, 18 July.
- IAIS, 2014, *IAIS Develops Basic Capital Requirements for Global Systemically Important Insurers*, Basel, 23 October 2014.
- Kurek R., 2011, *Środki własne zakładów ubezpieczeń – ujęcie w Solvency II*, Wiadomości Ubezpieczeniowe, nr 2, s. 3-23.
- Kurek R., 2012, *ComFrame – wspólne ramy nadzoru grup ubezpieczeniowych prowadzących działalność międzynarodową*, [w:] *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania. Ubezpieczenia*, Znaniecka K., Wieczorek-Kosmala M. (red.), Studia Ekonomiczne, Wydawnictwo UE w Katowicach, Katowice, s. 19-26.